

Bacheloroppgave

Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper i barnehagen med barn som har autismespekterdiagnose?

Kristian Caro Alisbo Vedde Ona

Barnehagelærerutdanning, heltid

BLUBA_2

2021

Antall ord:

10121

Forord:

Denne bacheloroppgaven er gjennomført i det tredje året mitt på studiet Barnehagelærer heltid ved Høgskulen i Volda. Oppgaven min er en kvalitativt studie av en sentral problemstilling som er knytt til barnehageyrket samt i andre instanser, den er empirisk forskningsbasert og selvstendig. Man finner barn i alle barnehager som trenger litt ekstra fra oss voksne. I denne oppgaven ønsker jeg å sette lys på hvor viktig tilrettelegging er for alle barn, uansett forutsetninger, for å oppnå en best mulig barnehagehverdag. Prosessen har vært krevende og utfordrende til tider og jeg sitter igjen med mye ny kunnskap om akkurat dette temaet. Jeg ønsker å takke veileder, faglærere, familie, venner og ikke minst informanter for ett flott samarbeid gode råd. Jeg har oppnådd og få nye synsvinkler rundt dette temaet. Jeg mener det er viktig reflektere rundt arbeidet jeg gjør og rundt planlegging som foregår underveis, man lærer nye ting, og får nye synspunkt underveis mens man lærer. Vi er i en situasjon der COVID-19 rammer landet, så jeg fikk ikke mulighet til å møte opp på barnehagene til de informantene jeg fikk. Etter å ha sendt ut forskningsintervju, fikk jeg beholde verdiene som ligger i kvalitativ metode i at jeg fikk kontakt med personer som var i direkte kontakt med feltet. Det viser fleksibilitet til kvalitativ metode uten faste svaralternativer.

Innhold

1.0	Innledning	5
1.1	Tema	5
1.2	Formål og problemstilling	6
1.3	Nøkkelbegrep	6
1.3.1	Disposisjon for oppgaver	6
2.0	Kunnskapsgrunnlag	7
2.1	Begrepene på ASD og ASF	7
2.2	Hva er Autisme	7
2.2.1	Historisk perspektiv	11
2.2.2	Diagnosekriterium	12
2.3	Lovverk og rammeplan	13
2.4	Forskning i forhold til tiltak	15
2.4.1	Læringsmodeller	16
2.4.2	ASK	16
2.4.3	TEACCH	17
3.0	Metode	18
3.1	Valg av metode	19
3.2	Kvalitativ metode	19
3.3	Forskningsintervju/Kvalitativt intervju	20
3.4	Informanter	21
3.5	Etiske vurderinger	22
3.6	Analyse	23
3.7	Relevans og pålitelighet	23
3.7.1	Relevans	24
3.7.2	Pålitelighet	24
4.0	Presentasjon av empiri	24
4.1	Informant 1	25
4.1.1	Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD	25
4.1.2	Kartlegging for tilpasset hverdag for barn med ASD	25
4.1.3	Funn	25

4.2 Informant 2	26
4.2.1 Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD.....	26
4.2.2 Kartlegging for tilpasset barnehagehverdag for barn med ASD.	26
4.2.3 Funn	26
4.3. Informant 3	27
4.3.1 Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD.....	27
4.3.2 Kartlegging for tilpasset barnehagehverdag for barn med ASD.	27
4.3.3. Funn	28
5.0 Drøfting av funn.....	28
5.1 Arbeidsgrupper.....	28
5.1.1 Produskjon.....	29
5.1.2 Entreprenørskap	29
5.1.3 Integrasjon.....	30
5.1.4 Administrasjon	30
5.2 Språklig og sosial kompetanse	30
5.2.1 Språklig kompetanse	31
5.3 Samarbeid.....	31
5.4 Arbeidsmodell (ASK)	31
6.0 Konklusjon	33
7.0 Litteraturliste:.....	35
8.0 Vedlegg.....	37
8.1 Informasjonsskriv	37
8.2 Intervjuguide.....	42

Samendrag

I denne oppgaven så jeg nærmere på hvordan ulike arbeidsgrupper i barnehagen jobber med barn innenfor autismspekterdiagnose (ASD). Jeg har gjort rede for tema og problemstilling. Deretter har jeg presentert denne problemstillingen: «Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper i barnehagen med barn som har autismspekterdiagnose (ASD)?»

I den teoretiske delen redegjorde jeg for hva autisme er, samfunnsmandatet rundt temaet og hvordan kartleggingsprosesser skjer rundt barn med ASD, og hva metoder/arbeidsmodeller som blir brukt.

For å finne svar på problemstillingen min valgte jeg den kvalitative metoden, forskningsintervju. Jeg har vært i kontakt med tre informanter som er relevante opp mot temaet mitt. Jeg har drøftet ut i fra svarene på spørsmålene mine og knyttet de opp mot hva teorien sa rundt dette temaet. Resultatene jeg har fått, viser at det er viktig å jobbe strukturert og med en plan for hvert enkelt barn. Det å jobbe strukturert, legger til rette for at læringsmiljøet blir mest mulig forutsigbart for barn med autismspekterdiagnose. Informantene kommer ikke med rene fasitsvar for hvordan en skal jobbe med barn med ASD, de mener at en må se på kvalitetene og de ulike egenskapene som kan legges til rette for hvert enkelt barn.

1.0 Innledning

1.1 Tema

Da jeg fikk beskjed om å velge meg ett tema til bacheloroppgaven min, tenkte jeg først: Hva brenner jeg for, og hva har jeg erfaring fra? Dette var spørsmål som jeg allerede hadde svaret på. Jeg kontaktet veilederen min, hun var veldig engasjert i hva tema jeg hadde valgt og kom med gode tips til hvordan jeg kunne spisse inn temaet mitt. Barn med spesielle behov er ett stort tema, og snakket mye om barn med spesielle behov. Hun tipset meg om at jeg kanskje skulle spisse meg inn på én spesiell diagnose, og da kom vi frem til Autismespekterdiagnose (ASD). Dette er et tema jeg ønsker å vite mer om, og ved å belyse dette så får jeg både mer kunnskap selv og kan motivere andre til å få den samme kunnskapen som trengs for å jobbe med barn som har denne diagnosen.

Jeg har i 8 år jobbet deltid med vanskeligstilte barn og voksne, de siste årene med barn i avlastningsbolig. Noen av barna i avlastningsboligen har autismespekterdiagnose med følger for sosiale og språklige ferdigheter, og det er viktig å jobbe for å gi disse barna en god hverdag.

I barnehagelærerutdanningen føler jeg at jeg ikke fikk fordypet meg nok om dette temaet, men å få muligheten til å skrive en bachelor om dette gjør at jeg kan lære mer om et viktig område for meg. Barn med ASD har ofte vansker med språk og kommunikasjon. Det kan også være problematisk å opprettholde et naturlig samspill med andre barn og voksne (Haugen & Haugen s. 210). Jeg ønsker særlig å lære mer om sosiale og språklige vanskeligheter hos bar og om hvordan en legger til rette for barna for å gi dem en bedre hverdag. Det er spennende å lære mer om hvordan en legger ti rette for barna for å gi de en bedre hverdag.

1.2 Formål og problemstilling

Etter å ha blitt inspirert av både utdanningen min og av praksiserfaringen min, har jeg lest meg opp på temaet og har tatt sikte på å svare på følgende problemstilling::

Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper i barnehagen med barn som har autismespekterdiagnose?

For at jeg skal få svar på problemstillingen min har jeg valgt en kvalitativ tilnærming, en metode som tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Det er også med på å gi en bedre forståelse av samfunnet vi lever i og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2020 s.54). Man går også dypere inn i temaet og danner en relasjon til feltet. En kan oppleve å få svar som er fleksible, og der er heller ikke svaralternativer (Dalland 2020 s. 53). Ved å bruke denne metoden ønsker jeg å finne svar der man kan finne sammenhenger og relevant informasjon rundt ASD.

1.3 Nøkkelbegrep

Nøkkelomgrepene i problemstillingen min er arbeidsgrupper og autismespekterdiagnose.

Det å være i en arbeidsgruppe handler om det å ha god kommunikasjon, skape et godt samarbeid og jobbe kollektivt mot ett mål, det samme gjelder for barnehagen. For et samarbeid skal fungere er det viktig at deltakerene aktivt bidrar med kunnskap, evner, ferdigheter og erfaringer (Ertesvåg & Roland, 2013, s.103). Spesielt når barnehagen har barn med spesielle behov, og i dette tilfellet autismespekterdiagnose. Autismespekterdiagnose i korte trekk ulike utviklingsforstyrrelser, der sosialt samspill og språk er svekket (Haugen & Haugen, 2020, s.2010).

1.3.1 Disposisjon for oppgaver

I kapittel 2 blir det presentert en rekke arbeidsmåter de forskjellige informantene har brukt på sine arbeidsplasser med arbeid rundt ASD. Videre teori om autisme, ASD og ASF som sammenheng og belyse temaet i problemstillingen. Kapittel 3 vil omtale metode, der går jeg dypere inn i metoden jeg har brukt, kvalitativ tilnærming. I kapittel 4 presenteres data og en gjennomgang av nøkkelbegrepene som er relevant opp

mot problemstillingen. I kapittel 5 går videre inn på drøfting og i kapittel 6 vil jeg gå inn på konklusjon og svar på problemstillingen min

2.0 Kunnskapsgrunnlag

I dette kapitlet skal jeg presentere teorier om hva autisme er, gå inn i det historiske perspektivet på autisme, og hvilke kriterier som må være oppfylt for å få diagnosen ASD. Autismen har ikke hatt en fast definisjon siden den første fikk denne diagnosen for 80 år siden. Det har vært store variasjoner når det gjelder antall barn som får denne diagnosen. Etter dette vil jeg gå dypere inn på samfunnsmandatet er i forhold til ASD og spesialpedagogikk, og til slutt hvilke arbeidsmetoder/modeller som blir brukt i barnehagen rundt ASD.

2.1 Begrepene på ASD og ASF

ASD (autismespekterdiagnose) og ASF (autismespekterforstyrrelser) er begge betegnelser på en autismediagnose, og er begreper som kommer til å bli brukt om hverandre i denne bacheloren. Det internasjonale begrepet for ASD står for Autism Spectrum Disorders (Fombonne m.fl, 2019).

2.2 Hva er Autismen

I følge Øzerk & Øzerk (2020) er autisme en nevroutviklingsforstyrrelse som påvirker hvordan en person kommuniserer med og forholder seg til andre mennesker og opplever verden rundt seg. Dette fordi hjernen er dysfunksjonell og hemmer barnets evne til sosial kommunikasjon. Disse dysfunksjonene kan innvirke negativt på utviklingen av talespråket (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 24). Det kan vekke følelser å møte barn med ulike funksjonshemminger, og det kan også være et sensitivt og sårbart tema. Psykisk utviklingshemming på sin side er ikke noe man direkte og umiddelbart kan se hos barnet, men de som er nær barnet, kan kjenne dette på kroppen og legger mer merke til utfordringer og særegenheter hos barnet. For barn med særlige behov er det viktig at barnehagen forholder seg til rammeverk og lovverk.

Befring m.fl, (2019) skriver at barn og unge med utviklingshemming har omfattende utfordringer med å lære og med å delta i dagliglivets aktiviteter og fellesskap. Det er

stor variasjon i hvor inngripende behov de har for støtte og tilrettelegging (Brefing, m.fl. 2019, s.396).

Autisme, ASD, er en omfattende utviklingsforstyrrelse der alle funksjonsområder berøres fra spedbarnsalder til voksen. Dette er en psykisk funksjonshemming der livsområdene og aspektene i dagliglivet blir berørt. Kjennetegnene som er felles for denne gruppen med barn, er at det er svikt i sosial kommunikasjon og væremåte i svært mange situasjoner (Martinsen, Nærland, & Von Tetzchner, 2006, s.15). Kaland (2018 s. 125) skriver at barn med ASD har problemer med å takle samspill med andre personer, selv om mange ønsker dette. Haugen & Haugen (2020) skriver at det er store variasjoner i intellekt, fra alvorlig grad av utviklingshemming til et normalfungerende evnenivå. Det er så store variasjoner i evnenivå, språk og øvrig væremåte at bruken av betegnelsen spekter har blitt brukt for denne forstyrrelsen. Diagnosen stilles av medisinske spesialister som hovedsakelig er knyttet til spesialhelsetjenesten i Norge. Diagnosen stilles på grunnlag av observerbare symptomkriterier (Øzerk & Øzerk, 2020, s 7).

Haugen & Haugen (2020) skriver at variasjonene mellom barn og unge med ASD skiller seg fra variasjoner som finnes i den øvrige populasjonen. En kan si at variasjonene er store innad i gruppen med autismspekterforstyrrelser. Dette gjelder særlig evnenivå og med hensyn til språkutvikling (s.201).

Man finner variasjoner i evnenivå fra alvorlig grad av funksjonshemming til normale evner, og man kan også finne spesielle evner på visse områder hos noen enkeltbarn, som for eksempel uvanlig rask hoderegning eller hukommelse (Haugen & Haugen, 2020, s. 201).

Det er også variasjoner i språkutvikling: Noen av barna med autismspekterforstyrrelse har et godt fungerende språk, noen har ikke et funksjonelt språk. Lord og Bailey (2002) beskriver de som har svikt i å forstå tale som impressiv svikt, og ved å tale som ekspressiv svikt. Man finner også de som viser seg å ha forsinket tale eller en stereotyp tale preget av gjentakelser. Engeland og Buitelaar (2008) beskriver at talen karakteriseres mer som monolog enn sosial kommunikasjon. De skriver også om nonverbal kommunikasjon, som innebærer en spesiell bruk av gester som for eksempel peking, hoderisting. I følge Volkmar kan barn med ASD ha utfordringer med å forstå det sosiale samspillet. Dette kan handle

om det å forstå andre sin væremåte, eller å delta i et samspill med omgivelsene. Videre skriver han at selv om variasjonen er stor, så er fellesnevneren den at barn som har ASD, viser fra begrenset til fullstendig manglende interesse for andre. Forskjellen mellom de som skårer innenfor normalområdet på evnetester, og barn som har psykisk utviklingshemming med autismspekterforstyrrelse, kan være interessa for sosialt samspill. Barn med autismspekterdiagnoser kan ha særinteresser ved for eksempel å like særlig godt bestemte leker, spesielle gjenstander som ledninger etc. og spill. Slike spesielle tilknytninger til gjenstander beskriver også Eikseth & Jar (2003) der denne spesielle interessen for visse gjenstander etter hvert kan få karakter av tvangshandlinger. De skriver videre at væremåten kan være spesielt utfordrende for både foreldre og pedagoger når de forsøker å henlede barnets oppmerksomhet på sosiale og skolerelevante ting. Barnet viser en gjentatt ruggende bevegelse på kroppen, gjentatte vridninger av hender og fingrer og snurring på visse objekter, samt at noen kan være opptatt av deler av ting, som for eksempel en leke som er ødelagt eller glitrende eller skinnende objekter.

En kan også se variasjoner innad i gruppen barn med ASD der tilknytningen til foreldrene i noen tilfeller er slik at det ikke alltid er slik at barnet reagerer når foreldre eller andre sier navnet deres. Bowlby (1988) forklarer i dette at i noen tilfeller kan voksne misforstå dette og tro at barnet er hørselsskadet. Han skriver videre at barn med ASD ikke tilkjenner den vanlige formen for tilknytning der den naturlige reaksjonen er å fremvise usikkerhet og angst når foreldre fjerner seg fra rommet barnet befinner seg i og en fremmed kommer inn.

Noen barn med ASD kan ha en tvangspreget adferd mens andre barn kan ha tvangspreget angstlidelse. Forskjellen på disse er ifølge Engeland og Buitelaar (2008) at de med tvangspreget adferd har en fast tilknytning til enkelte objekter og ikke er affisert av sine tvangshandlinger, og gjør heller ikke forsøk på å skille seg av med dem. Forskjellen ligger i at de med tvangspreget angstlidelse er flau over sin væremåte og forsøker å skjule dem (Haugen & Haugen, 2020, s.213).

En kan se at gruppen med ASD har både likheter i bestemte trekk, men også en stor variasjon. Øzerk & Øzerk (2013) skriver at mange barn med ASF har en lav frustrasjonsterskel, og de kan respondere på små skuffelser med aggresjon i form av slag, dytting eller biting av andre personer. Barnet kan også ved noen tilfeller rette aggresjonen mot seg selv i form av selvskading (s.81).

Haugen (2014) skriver at ved å trene på de grunnleggende ferdighetene som imitasjon, blikkontakt og lignende i enerom med disse barna, kan de få en mulighet til å mestre å være i en gruppe (s.277). Et viktig bidrag i treningen av de grunnleggende ferdighetene, er at barnet får ros for bra innsats og mestring, og en kan gjerne gjøre dette gjennom å gi barnet noe det liker godt som en bestemt leke, mat eller lignende. Dette kan forsterke egenskapene og representerer en positiv belønning (Haugen, 2014 s. 278).

En grunnleggende faktor for god tilrettelegging for barn med ASD er samarbeid. Dette er nøkkelen som gir godt utbytte også i barnehagen. Nilsen (2014) definerer samarbeid slik: «Samarbeid kan defineres som den prosessen der deltakerne utveksler tanker, ideer og meninger med hverandre i den hensikt å nå eller handle mot ett felles mål» (s. 54). Dette er også poengtert i Rammeplanen - barnehagen er forpliktet til å legge til rette for ett godt samarbeid med foreldrene til alle barna, spesielt for de barna som trenger ekstra oppfølging. Videre skal barnehagen legge til rette for at foreldre og barnehagen skal utveksle informasjon og ha en god dialog, i denne sammenheng når det gjelder barn med ASD (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.29). Det samme støtter Ertesvåg & Roland (2013) til når det kommer det å bidra med evner til å lære bort ferdigheter i samarbeidet med barnet og personalet.

Grøholt m.fl (2015) skriver at forekomsten av ASD er variert, men at flere studier viser at nesten 1 prosent av alle barn faller inn under autismespekterforstyrrelser. Det viser seg også å være fire ganger så hyppig blant gutter, sammenlignet med jenter (Haugen & Haugen, 2020, s.214).

For å hjelpe barn med ASD er det viktig å ha hjelpeinstanser som kan kartlegge barnets vansker og gi foreldre nødvendig informasjon (Haugen & Haugen, 2020, s.216). Kartleggingene starter allerede etter barnet har vært på helsestasjon etter mistanke om at barnet kan ha ASD, da vil foreldre og barnet via fastlegen bli henvist til spesialisthelsetjenesten, barnehabiliteringstjenesten eller BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk). Her gjør spesialisthelsetjenesten en utredning som inngår i kartlegging av sentrale områder ved barnets væremåte, og en anamnese med utviklingshistorie, sosiale og kommunikative ferdigheter, språk og intellektuell evne og vanlig fungering av hverdagen (Haugen & Haugen, 2020, s.216).

2.2.1 Historisk perspektiv

I 2021 er det 78 år siden den 10 år gamle gutten Donald Gray Triplett (f. 1933) som den første fikk diagnosen autisme, av psykiater dr. Leo Kanner. Siden den gang har det skjedd mye innenfor forskning på autisme, spesielt mye de siste tiårene. Dette har etter hvert resultert i endringer knyttet til klassifiseringer, grupperinger, definisjoner og kriterier i den amerikanske diagnosemanualen Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) (American Psychiatric Association, 2013). Man finner det også i International Classification of Diseases, som kom i den 11. utgaven (ICD-11) i 2018 (Øzerk & Øzerk, 2020, s.33).

Sigmund Freud var blant de første psykiaterne som brukte autismebegrepet, og begrepene autisme og autistisk eksisterte lenge før Leo Kanners publiserte dette i 1943. Freud mente at det refererte til svekket sosial fungering som ytret seg gjennom egosentrisme, en spesiell tanke- og følelsesmessig avskjerming. Dette har Grinker (2007) skrevet om Freud. For over hundre år siden ble autisme omtalt blant variasjonene av schizofreni, som var den mest brukte betegnelsen for mental sykdom, på samme måte som hallusinasjoner og forstyrret tenking. I 1910 skrev den sveitsiske psykiateren Eugen Bleuer om «autistic thinking» som en tendens blant unge med schizofreni som var avkoblet fra interaksjon med sine omgivelser, og som utelukkende var opptatt av sin indre virkelighet. Leo Kanners og Hans Asperger var de første som offentliggjorde variasjonene av autisme i 1943 og 1944 (Øzerk & Øzerk, 2020, s.34). De mente at dette måtte være biologiske forstyrrelser som gjaldt fra fødselen (Frith, 2005, s.19).

Senere begynte man å bruke autismebegrepet for å beskrive den spesielle formen for selvopptatthet og selvcentrert tankevirksomhet (Øzerk & Øzerk, 2020 s. 34). I perioden mellom 1994-2012 ble begrepet brukt som en underkategori av gjennomgripende utviklingsforstyrrelser, i dag har man gradvis gått over til å bruke autisme synonymt med autismspekterforstyrrelser. Lorna Wing (1928-20014) var en britisk psykiater som etablerte Storbritannias National Autistic Society (NAS) i 1962. Og i 1972 publiserte hun en bok med tittelen *Autistic Children: A Guide for Parents and Professionals*. Hun hadde et mål om å informere foreldre om autisme ved å bruke forståelig språk. Hun mente at autismetrekk hos barn kunne være en kombinasjon av flere vanskeområder og med ulik alvorlighetsgrad. Hun brukte

ordenene kontinuum og spektrum og reviderte boken sin i 1996 med tittelen *The Autistic Spectrum: A Guide for Parents and Professionals* (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 41).

«Faglitterært har autismespekterforstyrrelser hovedsakelig blitt brukt for å dekke de tidligere forstyrrelseskategoriene autisme, atypisk autisme og Aspergers syndrom» (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 34). Forekomsten av autisme i USA viste i 2016 at 1 av 54 barn ble diagnostisert med autisme, og at forekomsten har økt med hele 250% fra siden 2000 da det var 1 av 150 barn (Øzerk & Øzerk, 2020, s.71). I perioden 1999-2009 inngikk Norge og USA et stort samarbeidsprosjekt der de fant ut at 6 av 1000 hadde diagnosen, noe som videre betyr at 1 av 167 barn i Norge hadde fått diagnosen ASF i begynnelsen av 2010. I 2016 var det registrert 2761 barn med autisme, og i 2006 var det registrert 3157 med diagnosen autisme. Dette vil tilsa i en økning på 14.3% (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 80).

2.2.2 Diagnosekriterium

Det er i dag to diagnose-manualer for forskning, utredning og diagnostisering relatert til autismespekterforstyrrelse. En som er utviklet av American Psychiatric Association (APA) med navn DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) som også brukes til klinisk arbeid i medisinsk forskning fordi den anses å ha beskrivende diagnosekriterier, og en internasjonal manual som er utviklet av WHO (World Health Organization) med navn ICD (International Classification of Diseases and Related Health Problems), dette er et system for medisinsk kategorisering/koding av diagnoser, sykdommer, symptomer og sosiale omstendigheter (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 55).

ICD blir brukt mest i kliniske virksomheter på grunn av at hvert medlemsland i WHO redigerer og tilpasser den til sin egen kultur. Leger og legespesialister i Norge er påbudt å bruke ICD. DSM og ICD har mye til felles, men det er en god del forskjeller når det gjelder kategorisering og beskrivelser av sykdommer, forstyrrelser og lignende. Utviklingen av disse manualene blir revidert med minst 10 års mellomrom, så det er en svært kontinuerlig og tidskrevende prosess. Begge manualene baseres på medisinske og deskriptive diagnosekriterier som utvikles og justeres i takt med ny forskning om tilstander og deres behandling. Clark mfl. (2017) skriver at diagnosesystemene har til hensikt å finne klare terskler mellom hva som er psykiske

og ikke- psykiske lidelser, og å definere tydelige skiller mellom ulike psykiske lidelser (Øzerk & Øzerk s. 55). Diagnoser er beskrivelser av typiske vansker på gruppenivå og synliggjør behov, muligheter og rettigheter som det enkelte barn og dets familier har på et generelt nivå. Det er derfor det brukes en diagnostiseringsprosess som følges opp av pedagogisk utredning. En sentral rolle har blant annet pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), dette inkluderer en utredning av observasjoner, intervjuer og tester som vil beskrive barnets funksjon på ulike områder. Og når et barn får diagnosen ASF, er det viktig at barnehagen eller skolen skaffer seg tilstrekkelig kunnskap om denne forstyrrelsen generelt og om evidensbaserte praksiser, metoder eller intervensjoner (Øzerk & Øzerk, 2020, s.56).

I 2013 kom den femte versjonen av DSM, DSM-5, og den ellefte versjonen av ICD kom som et førsteutkast i 2018. Tidligere var DSM-4 brukt, men den ble erstattet av DSM-5. Dette var fordi både DSM-5 og ICD-11 gikk bort ifra den overordnede betegnelsen «Gjennomgripende utviklingsforstyrrelser» med flere underkategorier, til å bruke en samlet kategori, «Autismespekterforstyrrelse» De gikk også videre fra tre hovedkategorier av vansker ved ASF til følgende to hovedkategorier:

1. Vansker med sosial interaksjon og sosial kommunikasjon
2. Atferd preget av begrensede interesser og repeterende stereotyper.

Den tidligere versjonen av DSM, altså DSM-4, hadde en tredje hovedkategori som dreide seg om språkproblemer. Dette var fordi språkproblemer forekommer ikke bare i ASF, men også hos andre personer med andre diagnoser. Men en må fortsatt vurderes til språkutvikling ved hensyn til variasjonene av diagnosen (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 56).

2.3 Lovverk og rammeplan

I Barnehageloven (2005 §31) står det følgende om spesialpedagogisk hjelp:

«Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Spesialpedagogisk hjelp kan

gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning». Dette er med for at barn med ASD skal ha ett godt utbytte av den spesialtilpassa opplæringen».

Barnehageloven (2005 §32) skriver også om samarbeidet med barnets foreldre på følgende måte:

«Før det blir utarbeidet en sakkyndig vurdering og fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det innhentes samtykke fra barnets foreldre. Foreldrene har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det fattes vedtak. Tilbudet om spesialpedagogisk hjelp skal så langt som mulig utformes i samarbeid med barnet og barnets foreldre, og det skal legges stor vekt på deres syn. Det skal én gang i året utarbeides en skriftlig oversikt over den spesialpedagogiske hjelpen barnet har mottatt og en vurdering av barnets utvikling».

Rammeplanen skriver om likestilling og likever på følgende måte: «Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10). Rammeplanen skriver også om barnets behov for omsorg at: «I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte det har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.19). Det handler om at barnehagen er forberedt og at personalet forstår hva det innebærer for barna det skulle gjelde og at de har kunnskap og samarbeidsvilje med de andre tilsatte.

Tor Inge Romøren skriver i sin bok om definisjonen av funksjonshemmet fra stortingsmelding nr. 23 1977-78 på følgende vis: Funksjonshemmet er den som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte eller på grunn av avvik sosial art er vesentlig hemmet i sin praktiske livsførsel i forhold til det samfunnet som omgir hen. Dette bl. a yrke, fysisk eller kulturell aktivitet (Romøren, 2000 s. 10).

God planlegging og forståelse er viktig i barnehagen og lovdata bekrefter også dette med følgende: Dette bekrefter også lovdata i sin forskrift (2018, §5- h) samarbeid om

habilitering og rehabilitering av barn med spesielle behov, herunder kronisk syke og funksjonshemmede, samt samarbeid om utarbeiding av eventuell individuell plan.

2.4 Forskning i forhold til tiltak

Sjøvik (2014) skriver at i barnehagen er et mangfold av personligheter og med særskilte behov. De har alle behov for spesiell hjelp for å kunne tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, for å kunne utvikle personligheten sin på best mulig måte. Da dokumenteres dette, og i rapporter fra barnehagen blir disse barna omtalt som barn med særskilte behov, eller barn med behov for særskilt hjelp og støtte (Sjøvik, 2014, s.19). I boken siterer Sjøvik følgende: «Barn kan ha en bevegelseshemning, synshemning, hørselshemning og/eller utviklingshemning. De kan også ha språk- og kommunikasjonsvansker og/eller sosiale og emosjonelle vansker» (Sjøvik, 2014, s.20). For de barna jeg skriver om i denne oppgaven, barn med ASD, er det viktig at de med disse særskilte behovene får hjelpen over hele den perioden de trenger det.

For barn med ASD er det som oftest språk og samspillsvansker som er utfordringen, og dette består av vansker med å skape relasjoner og samhandling med flere barn . I boken skriver Sjøvik (2014) at ifølge Duvold & Sponheim (2002) blir autisme definert som et syndrom, og at tidlig infantil autisme er et syndrom som innebærer en sjelden, men alvorlig utviklingsforstyrrelse med genetisk og nevrologisk grunnlag, og som gir en livslang funksjonshemming (Sjøvik, 2014 s. 194). Martinsen & Tellevik (2012) skriver at symptomene på autisme er delt inn i tre forskjellige hovedgrupper:

- « - Omfattende språkproblemer
- Vansker med å omgås andre mennesker
- Avvikende reaksjoner på omgivelsene» (Sjøvik, 2014, s.194).

Med tanke på at dette er en omfattende diagnose så kan både leger, pedagoger og forskere stå overfor vanskelige avgrensingsproblemer, hjelpetiltakene må være nokså generelle og hjelpetiltakene må samtidig tilpasses det enkelte barns individuelle forutsetninger og behov. Det at barn får opplevelsen av å ha en hensikt med å bruke språket har en positiv innvirkning på barnet. I noen tilfeller er det viktig at barnet får lære seg alternative former for kommunikasjon, får utfordringer i

sammenhenger som er meningsfulle og lystbetonte. Barn kan fort oppleve frustrasjon, så det er viktig at både de voksne og barnet lærer å kommunisere på det språkhemmede barnets premisser. Det må settes opp mål som er oppnåelige for barnet og at alternativet møter kriteriene til barnet (Sjøvik, 2014, s.200).

Sjøvik (2014) siterer følgende: «Både barn med autisme, ADHD og Tourettes syndrom, kan lett tiltrekke seg oppmerksomhet på grunn av sin spesifikke atferd. Barn med utagerende atferd kan lett bli stemplet som uokråker og som barn med dårlig oppførsel. En vesentlig del av arbeidet med og omkring disse barna må være å skaffe seg nødvendig kunnskap, og målbevisst arbeide for å påvirke holdninger både hos seg selv, i personalgruppa og i barnegruppa. Mer enn noen andre har disse barna behov for å oppleve omsorg, empati og akseptering fra menneskene rundt seg» (Sjøvik, 2014 s. 201).

2.4.1 Læringsmodeller

Det er viktig for barnehagen å tilby barnet gode muligheter for å skape samspill og et variert språkmiljø. Det forutsetter et kompetent personale med kunnskaper om språk og språkutvikling hos barn generelt, men også språkvansker hos barn spesielt. Om språkmiljøet er rikt og variert, så hjelper dette barnet med å skape nysgjerrighet, initiativ og virketrang. Personalet har også som oppgave å bygge på barnets tidligere erfaringer og gi tilpasset hjelp ut fra individuelle forutsetninger og behov. Det må være kontinuitet i alle hjelpetiltak, fra hjemmet til barnehagen og fra barnehagen til skole (Sjøvik, 2014, s. 201). For at personalet skal ha ett godt samarbeid, så er det viktig at ledelsen sørger for at personalet er klar over oppgavene sine. For lederene sin del skriver Gottvasli (2019, s.69). om aspektene med lederfunksjonen. De består av: produksjon, entreprenørskap, integrasjon og administrasjon. Jeg vil gå dypere inn i hver enkelt aspekt i drøftingen. På avlastningen der jeg har hatt deltidsjobb, bruker vi «tegn til tale», og dette er et godt verktøy for de barna som har språk- og språkvansker. ASK og TEACHH-metodikken er to modeller jeg har valgt å utdype videre.

2.4.2 ASK

ASK (alternativ og supplerende kommunikasjon) er et kommunikasjonssystem som er utviklet for barn med autisme som mangler talespråk eller har avvikende eller

forsinket talespråk, men det brukes også for barn med forståelsesvansker. Programmet ble utviklet i USA under navnet PECS (Picture Exchange Communications System) av logoped Lori Frost og dr. Andy Bondy. Hovedintensjonen var å lære barn med ASF om ferdigheter i kommunikasjon.

Det finnes i dag ulike former for alternative og supplerende kommunikasjonssystemer. Ifølge Øzerk & Øzerk (2020) illustreres de to grupper av ASK slik (s.318):

Gruppe 1: ASK uten hjelpemidler; her praktiseres ASK uten eksternt støttmateriell

Gruppe 2: ASK med hjelpemidler; her brukes eksternt støttmateriell

Ved bruk av disse to gruppene det viktig med planlegging av intervensjoner. Intervensjonene involverer valg av én eller flere tilnærminger: ikke teknologisk, lavteknologisk og høyteknologisk.

ASK uten hjelpemidler innebærer ikke-teknologiske faktorer som: Kroppsspråk og ansiktsuttrykk, vokaliseringer, forståelse for det norske og fremmedspråklige tegnspråk og barnets førstespråk med tegn støtte/tegn-til-tale.

ASK med hjelpemidler er mer omfattende, og her kommer lavteknologiske og høyteknologiske faktorer inn, de lavteknologiske innebærer: Tegninger og fotografi, objekter, skrifter i bøker o.l. og PECS. De høyteknologiske innebærer:

Talegenererende enheter, apper og PECS-app.

ASK bør iverksettes så fort man registrerer at det eksisterer et gap mellom barnets kommunikasjonsferdigheter og barnets behov for å kommunisere. Valg av system for barn med ASF krever en pedagogisk kartlegging av barnets styrker og behov (Øzerk & Øzerk, 2020, s.318). Målet med å bruke ASK er for å gi barnet et kommunikasjonsredskap for å gi uttrykk for sine behov, tanker, følelser og ønsker.

2.4.3 TEACCH

TEACCH (Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped Children) er en metode som ble etablert av Eric Scopler og medarbeiderene hans i 1971. Scopler ble senere direktør og professor for TEACCH i 1976. Han startet som prosjektleder for et barnerett forskningsprosjekt i 1966 som

var et program for forskning og opplæring av barn og voksne med ASF. Det var ikke slik at alle barn med autisme hadde et lavt kognitivt fungeringsnivå, så bruk av foreldre som samarbeidspartnere i behandlingen, treningen og opplæringen var med på å bidra at Scopler fikk utviklet TEACCH ytterligere slik at det ble brukt for å fremme kommunikasjon hos barn og voksne (Øzerk & Øzerk, 2020, s. 50).

Løge (1993) skriver at TEACCH- metodikken har fem måter å strukturere omgivelsene på:

- Visuell uttrykksform – fotografier, symboler skrift og liknende, som er tilpasset barnets/elevens behov
- Fysisk struktur - oversikt for organisering av spesifikke soner som bedrer rutiner
- Daglig timeplan – oversikt for barnets behov ved bruk av konkreter til skrift som utarbeider kontroll og forutsigbarhet for barnet/eleven.
- Individuell arbeidsplan – den skal organiseres på samme måte som dagsplanen, men den skal gi oversikt over ulike arbeidsoppgaver som f.eks. bilder av aktiviteter.
- Rutiner – gi barnet en type aktivitet i rom o.l. som det skal gjøre om og om igjen.

Prinsippet er at aktiviteten ikke er lært før barnet/eleven klarer å utføre det helt alene, en må bruke visuell støtte slik at barnet kan utføre den gitte aktiviteten samme måte, men på forskjellige steder. (s.15).

TEACCH-metoden er med på å skape struktur, system og rutiner som er viktig for de som har en nevroutviklingsforstyrrelse, som for eksempel ASD (Nordøen & Laberg, 2014, s. 269).

3.0 Metode

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for forskningsmetoden jeg har brukt i oppgaven min - valg av metode, informanter, fremgangsmåte, forskningsintervju og etiske vurderinger.

Metode er definert i Dalland 2020 sin bok på følgende måte: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder.» (Dalland, 2020 s. 53), Aubert siterer dette. En blir her forklart om hvordan vi bør gå til

verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Tranøy (1986, s. 127) sier «Å være vitenskapelig er å være metodisk». En får her inntrykk av at det å være metodisk i vitenskapelig forstand er å bruke og overholde intellektuelle standarder i vår argumentasjon. Det ligger krav som ikke bare stilles oss om ærlighet og sannhet, men også om å systematisere tankene våre (Dalland, 2020, s. 19).

3.1 Valg av metode

I denne oppgaven kunne jeg velge mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Forskjellen på disse to er at den kvantitative metoden er knyttet opp til data i form av målbare enheter, mens kvalitativ metode tar sikte til å fange opp mening og opplevelse som ikke er tallfestet eller målbart gjennom data (Dalland, 2020, s. 54). Ved valg av metode er det viktig å huske på at spørsmål eller problemer kan angripes med ulike metoder. De vurderingene man gjør, resulterer i at man ender opp med et valg. En må reflektere omkring valg av metoder, og dette må komme klart frem (Dalland, 2020, s. 53). Jeg sendte ut postintervju til to informanter og hadde intervjuer, men et gjennom telefonsamtale.

3.2 Kvalitativ metode

«Kvalitative metoder tar til sikte å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle». Det vil si at en går inn for å få en bedre forståelse av samfunnet vi lever i og hvordan enkeltmennesker og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2002, s. 54).

I kvalitative metoder finner man enkelte kjennetegn som gjør at tankegangen i det å orientere seg rundt metoden blir enklere. I denne undersøkelsen har jeg vært opptatt av å få frem og gjøre en god gjengivelse av variasjonen i kvalitativ orientering. Dette er i tråd med Dalland (2020). I en kvalitativ undersøkelse er det viktig å få tak i det særegne, noe jeg har fremmet ved å:

Dybde – det å gå i dybden og finne opplysninger under søkelsesenheter. Jeg ønsket å få et dypere perspektiv i hvordan en jobber med ASD i barnehagen og hvor de støttet seg til videre arbeid, f.eks. bruk av andre instanser.

Det særegne – få frem det som er spesielt, eventuelt avvikende. Her ønsket jeg å se de forskjellige utfordringene og arbeidsmåtene som ga utslag i arbeidet deres.

Fleksibilitet – intervju preget av fleksibilitet uten faste svaralternativer, samt ustrukturerte observasjoner. Dette ønsket jeg fordi det som kvalitativ metode sier noe om at resultatene ikke er tallfestet og målbare, men det gir en større åpenhet i svarene.

Nærhet til feltet – datainnsamlingen skjer i direkte kontakt med feltet. Her ønsket jeg å snakke med folk som jobbet i barnehager, og de er i direkte kontakt med barna og personalet. Det å få informasjon fra de som er aktive på feltet, gir meg et innsyn på hvordan de opererer.

Helhet – data som samles inn, tar sikte på å få frem sammenheng og helhet. Her hadde jeg ønske om at dataene jeg fikk inn, gjorde at informasjonen jeg fikk fra informantene var mulig å sette det opp mot hverandre og deretter ha et bedre grunnlag som gjorde det mulig å konkludere om funnene mine.

I avveiningen om å bruke kvalitativ eller kvantitativ metode gjorde jeg nøye vurderinger om hvilken metode som på best mulig måte kunne besvare problemstillingen jeg hadde reist. Det å undersøke mennesker og i dette tilfellet der jeg ønsker å undersøke hvordan ulike yrkesgrupper jobber, var det en best egnet måte å spørre disse som jobber i de ulike yrkesgruppene i barnehagen.

3.3 Forskningsintervju/Kvalitativt intervju

Forskningsintervju blir beskrevet av Kvale & Brinkmann (2015 s. 15) - det handler om å produsere kunnskap. For meg var fokuset å produsere kunnskap gjennom å finne flere synsvinkler ut ifra arbeid med barn med ASD. Det er viktig at intervjuer og intervjupersonens samspill viser empati og respekt, spesielt fra deg som intervjuer (Dalland, 2020, s.66). Når jeg kontaktet informantene mine, var jeg opptatt av at de opplevde respekt fra meg. Det er viktig som intervjuer å tenke over de etiske sidene ved intervjuet, fordi forskeren er «instrumentet» og da vil evnen til å oppnå kontakt med intervjupersonen bety mye. Derfor er det viktig å vise hvordan forskeren som person kan ha påvirket arbeidet (Dalland, 2020, s. 57). Jeg fikk informative svar som ga meg et inntrykk for å sette forskjellige arbeidsmetoder og meninger opp mot hverandre. For intervjuer er det viktig at en har best mulig uttømmende bilde av det som har foregått helt fra valg av intervjuperson til den første kontakten med intervjupersonen og frem til hvordan intervjuet er tatt vare på, analysert og tolket (Dalland, 2020, s.56).

En kan si at jo bedre man behersker metoden, desto bedre blir resultatene. En har kvalitative metoder som intervjuer og observasjoner som preges av forskerens personlighet. Da får jeg et innblikk i intervjupersonens livsverden og får tolket hvilken betydning det har for intervjuet. Ved å velge dette så føler jeg selv at det som Dalland skriver om den kvalitative metoden blir den som føltes mest relevant for meg å bruke. Dette gir det bedre rom til å analysere det bedre uten å feste meg mot tall, men med egne tanker og pensum som kan rette opp eventuell feilinformasjon (Dalland, 2020 s. 54).

3.4 Informanter

I starten av prosessen med å finne informanter støtte jeg på et problem mange studenter opplever når de skal sende spørsmål til instanser som har informanter som er relevante opp til problemstillingen: Noen barnehager har ikke ønske om å delta, andre lar være å svare, mens andre trekker seg under prosessen. For noen kan dette være svært utfordrende og demotiverende, jeg var selv i den situasjonen der jeg følte ting tok for mye tid. Jeg hadde over lengre tid bare en informant, men ved god hjelp fra veileder fikk vi til slutt tak i to informanter til. Det å være informant kan jeg forestille meg er en krevende oppgave, med tanke på at det er deres informasjon og kunnskaper som blir brukt i en oppgave for forskning. Det er viktig for oss som studenter å følge reglementet om anonymitet gjennom samtykkeskjema som blir sendt via Høgskulen i Volda til informantene slik at informantene vet at de blir anonymisert i bacheloroppgaven.

Jeg var veldig opptatt av at informantene mine skulle ha en god forståelse av temaet mitt når jeg sendte ut brevene til barnehagene. ASD og lignende spesielle behov er noe alle barnehager og andre instanser møter på. Det at ASD er noe jeg er kjent med fra før, ga meg en mulighet til å lære mer om hvordan de arbeider med barn som har ASD. Informasjonen jeg fikk var veldig relevant opp mot problemstillingen min, og jeg hadde som mål å få nye innfallsvinkler innenfor dette temaet, og det har jeg fått.

Den første informanten jeg fikk tak i var styrer og tidligere pedagogisk leder. Hun var orientert om problemstillingen min og hadde gode svar på spørsmålene jeg sendte. Jeg kommer til å kalle denne informanten for informant 1. I den andre barnehagen fikk jeg kontakt med en spesialpedagog som jobbet for 3 barnehager. Jeg kommer til å kalle denne informanten informant 2. Den tredje informanten min var

barnevernspedagog og synes problemstillingen min var både spennede og utfordrende, jeg kommer til å kalle informanten for informant 3.

3.5 Ethiske vurderinger

Ethiske overveielser handler om mer enn å bare følge regler, det handler om å tenke gjennom hvilke etiske utfordringer arbeidet medfører. Det etikk dreier seg om, er normene for riktig og god livsførsel. Etikken skal gi oss veiledning og grunnlag for vurderinger før vi handler, dette kan oppleves som vanskelige vurderinger man blir stilt ovenfor. Forskningsetikk er under et område av etikken der forskning vurderes opp mot samfunnets normer og verdier. Vurderingen omfatter alle sider ved forskningen, fra planlegging og valg av problemstilling til hvilke metoder som brukes, samt hvordan resultatene kan tenkes anvendt og rapporteres (Dalland, 2020, s. 168). Forskningsetikk må ikke gå ut over personvernet til enkeltpersonen og heller ikke på bekostning av den. Målet ble først utviklet innen medisinsk forskning, men som en modell innen tilsvarende retningslinjer som ble utviklet i samfunnsvitenskap og humaniora, naturvitenskap og teknologi (Dalland, 2020, s.168). Når det gjelder min bacheloroppgave, kan jeg komme bort i etiske utfordringer med anonymisering. Som retningslinjene tilsier for det å skaffe informanter og skrive bachelor, så skal informantene anonymiseres fordi vi skal bevare deres personvern. For å bevare personvernet til informantene kaller jeg informantene for informant 1 til 3.

For å sikre dette har en Norsk senter for forskningsdata (NSD) med personvernombudet for forskning og De nasjonale forskningsetiske komiteene. Disse organisasjonene skal bidra med råd og veiledning til studenter og forskere (Dalland, 2020, s. 168). Når man har valgt seg et tema og en problemstilling, bør en stille seg spørsmålet om hvem som vil ha nytte av de kunnskapene vi prøver å fremskaffe. Det er ved bruk av denne metoden jeg føler jeg selv får mest ut av denne bruken av informasjon til min oppgave. Når man driver med forskning, er det viktig at møtet med konkrete utfordringer forstås på den måten at man utøver aktsomhet. Ethiske problemer kan løses (Dalland, 2020, s. 175). For forskningen min i bacheloroppgaven er dette et punkt jeg må tenke grundig over, slik at jeg bruker rettighetene jeg har med aktsomhet slik at jeg respekterer informantene sine rettigheter. Jeg må være undrende og nysgjerrig og analysere alle dataer jeg får. Jeg må også være åpen for at en informant holder tilbake informasjon, slik at jeg må

jobbe med det jeg allerede har fått - kanskje en annen informant kan komme med informasjon som kan løse det jeg lurer på.

3.6 Analyse

Da jeg skulle gjøre analysen, så jeg etter hva intervjuet hadde å fortelle. I denne fortolkningen søkte jeg mening. Det Thagaard (2009, s. 30-31) sier om prosessene i kvalitativ forskning, er at de overlapper hverandre. Man må få oversikt over de dataene man samler inn, om det har en betydning og om perspektivene har respektive vinkler å forstås fra. Om man har en god analyse, åpner dette opp for ulike fortolkninger. Kvalitetskontrollen veksler mellom analyse og tolkning. Tolkning og beskrivelse går hånd i hånd med hverandre - når man velger noe å beskrive, tar vi for oss de første tolkningene. Dette innebærer at sansene våre har foretatt et valg mellom det vi ser og det vi ikke ser (Dalland, 2020, s. 114).

Dalland skriver at det å analysere et intervju, handler om å dele opp i mindre deler (2020, s.94) Det er dette jeg føler jeg er best på i arbeidet mitt. Ved å oppleve mye, analysere og diskutere sammen med andre, forbedrer jeg måten jeg ønsker å forske videre på. For å sikre god analyse av dataene jeg får inn, støtter jeg meg til det Grønmo (2013) skriver om kvalitativ innholdsanalyse som er følgende: «Kvalitativ innholdsanalyse bygger på systematisk gjennomgang av dokumenter med sikte på kategorisering av innholdet og registrering av data som er relevante for problemstillingen i den aktuelle studien» (s.175). Med tanke på at problemstillingen min omhandler hvordan ulike arbeidsgrupper i barnehagen jobber med barn med ASD, kommer jeg inn på det Grønmo (2013) skriver. Om man jobber systematisk opp mot det som er relevant for barnet man jobber med, er det med på å bedre forholdene personalet skal arbeide i.

3.7 Relevans og pålitelighet

Relevans handler i korte trekk om at dataene man presenterer, skal være relevante for forskningen. Pålitelighet handler om at dataene som samles inn, er ikke alltid relevante, men det er min oppgave som forsker å velge de pålitelige

3.7.1 Relevans

De dataene man tar for seg, skal være relevante for problemstillingen. Dette gjelder både når man søker data i litteraturen og når mennesker er informasjonskilden. Kildekritikk innebærer at en skal gjøre rede for de valgene og vurderingene en har gjort, og relevansen skal begrunnes. Det er ikke nok at kildene er relevante, dataene man henter fra kildene må også være relevante. Har man valgt gode intervjupersoner, hjelper det lite om spørsmålene til dem ikke bidrar til å belyse problemstillingen. En må alltid se på spørsmålene på bakgrunn av problemstillingen (Dalland, 2020, s.63). Jeg valgte å skrive om barn med ASD, og da var det viktig for meg å finne informanter som var relevante opp mot temaet. De informantene jeg har, viste klart at de var relevante.

3.7.2 Pålitelighet

Når en samler inn data, kan ikke utgangspunktet kun være relevans, det må også være samlet inn på en måte som gjør dem pålitelige. Det vil si at de ulike leddene i prosessen må være frie for unøyaktigheter. Dette er viktig å huske på under intervjuprosessen, og det er viktig for forskeren at de analyseres riktig - ved noen tilfeller kan det oppstå feiltolkninger og feilkilder under prosessen. Det er derfor nødvendig å gjøre et godt forarbeid slik at risiko for feilkilder og feiltolkninger reduseres (Dalland, 2020, s.63). Pålitelighet og reliabilitet er også et kriterium i forskning, og det handler om hvorvidt det arbeidet som er gjort, er til å stole på. Reliabilitet er en gjennomgående konsistens eller stabilitet i målinger. I forskning kan et eksempel være om man intervjuer en person om målinger som er gjort i en barnehage om f.eks. antall barn som møter tidlig, om de nasjonale målingene er like, er de reliable. Etter dette kommer validitet, dette er om de pålitelige dataene er gyldige (Dalland, 2020 s.43 og s.63). Det at informantene mine har faglig kunnskap om barn med ASD, gjør at de er pålitelige kilder, noe som gjør at arbeidet med å skaffe pålitelige data er relevant for bacheloroppgaven min.

4.0 Presentasjon av empiri

I dette kapittelet skal jeg presentere de tre informantene mine og hva jeg har spurt dem om når det gjelder hva de tenker om å jobbe med barn med ASD. Jeg skal presentere et sammendrag for hver informant som består av informasjon om

informanten, hvilke punkter jeg synes var relevante å vise til i forskning, og til slutt funn.

4.1 Informant 1

Informant 1 består av en styrer som har hatt den stillingen i 12 år. Hun har totalt 18 år i barnehage hvor hun har vært assistent i 4 år, og 2 år som pedagogisk leder.

4.1.1 Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD.

Her var svaret at de jobbet med ASK, og fokuset var rutiner i samlinger og god kommunikasjon mellom barnehagen og hjemmet. «En til en» beskjeder der de sørger for at barnet er motagelig for ny aktivitet. Dette gjerne for å gjøre det mer forutsigbart for barnet. For barn med autismespekterdiagnose kan det være utfordrende å delta i samlinger, men ut ifra det informant svarer på det er at de tar det i små steg, de sørger for daglig kommunikasjon mellom seg og de andre voksne. «Fokus på sosialt samspill, hvor noe av det gjerne er følelser». Er det noe barn med spesielle behov trenger er anerkjennelse. Her kommer det klart frem hva som er fokusområdet.

4.1.2 Kartlegging for tilpasset hverdag for barn med ASD

Her støttet barnehagen seg til samarbeid med andre instanser, og det var viktig å bruke mye tid på å bli kjent med barna og behovene deres. Det var ikke store kartleggingsverktøy som ble brukt fordi variasjonen innenfor ASD hos barna deres var så ulike. Om det skulle oppstå utfordringer så samarbeider de med instanser som kurser i forkant og gjennom erfaringer og kursing så har de bygd en god kunnskapsbase innenfor temaet.

4.1.3 Funn

Informant 1 viser til det å bruke samarbeid med ulike instanser for å starte opp samarbeid med barn med ASD. De avklarer planer og videre arbeid med barnet slik at de følger riktige rammer for å fortsette arbeidet. De er opptatt av å holde barnet i barnehagegruppen slik at barnet ikke blir adskilt for å fremme språkutvikling. Bruken av ASK er også hyppig brukt, og for å gi barn med ASD en mest mulig vanlig barnehagehverdag, holder de seg til dagsplaner slik at barna føler seg inkludert. Faste rutiner i samlingene skaper god kommunikasjon mellom personal og barnet. Videre så fokuseres det på å ha god kommunikasjon mellom barnehagen og

hjemmet. For å fremme sosial kompetanse er det sterkt fokus på daglig kommunikasjon der barnet får uttrykt ønsker og følelser.

4.2 Informant 2

Informant 2 er en psykolog fra Spania, hun har en mastergrad i nevrovitenskap og også en mastergrad i spesialpedagogikk fra UiO, og hun har arbeidserfaring i Norge fra både skole og barnehage. Hun var lærerassistent i spesialavdelinger (barn med ASF som hoveddiagnose) på to forskjellige skoler i Oslo, og hun var støttepedagog for to barnehagebarn med ASF i to forskjellige barnehager i Oslo. Hun har nå jobbet som spesialpedagog i litt over et år.

4.2.1 Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD.

I spørsmålene jeg stilte i forhold til arbeidsmetodene hun brukte knyttet til barn med ASD, hadde jeg særlig fokus på forholdet med å fremme kommunikative ferdigheter, og et eksempel var ASK. Hun bekreftet at de bruker ASK, men at det var forutsatt at barnet hadde tidligere førspråklige ferdigheter. Om barnet ikke hadde de grunnleggende førspråklige ferdighetene, så øvde de først på felles fokus/oppmerksomhet, videre gikk de fra de enkleste ASK-teknikkene og videre til ASK-trappa når de så at barnet behersket stadiene.

4.2.2 Kartlegging for tilpasset barnehagehverdag for barn med ASD.

Svaret hun kom med her var at det var viktig å ha barnets interesser og behov i fokus. Dette innebærer bl.a. kulturell bakgrunn, ferdigheter hjemme og ikke bare i barnehagen. Hun har tatt del i en forskningsartikkel som omhandler språkutvikling for barn med ASD.

4.2.3 Funn

Informanten forklarer at nøkkelen for tilrettelegging for barn med ASD er inkluderingen, og ikke integreringen. Det er gruppen som skal tilpasse seg, ikke motsatt. Det er viktig at avdelingen har forståelse, respekt og kunnskap. Som svar på om de ansatte i barnehagen har kunnskapen som trengs for å jobbe med barn med ASD, så opplyser hun at de fleste pedagogiske lederne i barnehagen for lite kunnskap om hva ASF er og hvordan man skal tilrettelegge barnehagetilbudet til barn med spesielle behov, ikke bare barn med ASF.

4.3. Informant 3

Informant 3 er en barnevernspedagog som jobber som støttepedagog i bydel i Oslo Grorud der hun jobber med barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp.

Tidligere har hun jobbet som saksbehandler innen barnevern, i bolig med bistand for psykisk utviklingshemmede og på en skole i Oslo der hun hadde opplæring for barn med psykisk utviklingshemming.

4.3.1 Fremme kommunikative ferdigheter hos barn med ASD.

Her bruker de ASK, som også involverer de førspråklige ferdighetene. Etter hvert har de kommet videre til det stadiet der de bruker PECS og bildebok. Hun har jobbet med et barn der hun merker stor utvikling i øye-hånd-koordinering og har videreført dette i daglige situasjoner der tegn-til-tale blir brukt, og også håndveiledning. På avlastningen der jeg jobber, har vi laget noen sammensatte objekter som barna får ta og føle på, dette for å bruke det til å henlede oppmerksomheten til barnet. Dette viser likheter med arbeidet i barnets første fase for å utvikle førspråklige ferdigheter. I likhet med belønningssystemer så viser jeg til det informant svarte til dette: «Forsterkerbag, blir brukt når barnet skal gjøre ting det vanligvis ikke gjør, oppdagelse og forståelse av nye objekter i lek og aktivitet» (Informant 3). Med tanke på at barn med autismespekterforstyrrelser kan avvike i språklig og sosiale samspill, så kan dette være en nyttig måte å lære barnet å beherske nye utfordringer men å beholde det under forutsigbare omgivelser. Dette med tanke på at informant 3 forklarer videre at mesteparten av utviklingen foregår som enetrening, eller at de inkluderer ett ekstra barn.

4.3.2 Kartlegging for tilpasset barnehagehverdag for barn med ASD.

Her svarer informanten at arbeidet starter med å bli kjent med barnet, bruke egne og barnehagens observasjoner over et visst tidsrom. Deretter må det settes opp delmål og hovedmål. Delmålene starter med å kartlegge hvordan barnet lå an utviklingsmessig. Senere skal de starte noe som heter Able score som har blitt introdusert av en instans som heter SIT (Senter for tidlig intervensjon, Oslo PPT), der de gjør en omfattende undersøkelse der man setter inn score på hovedområdene for barnets ferdigheter.

4.3.3. Funn

Interessante funn i svarene jeg fikk fra denne informanten, var bl.a. at instansen SIT som deltar i videreutvikling for barn med ASD i barnehagen informanten jobber i. De har forpliktet seg et samarbeid som skal foregå flere år fremover. Informanten opplever samarbeidet som veldig givende med tanke på at de er deltagende i hverdagen der de observerer og gir tilbakemeldinger over en gitt periode. På spørsmål om ansatte i barnehager på generell basis har god nok kunnskap om ASD, var svaret at det var veldig lite til nesten ingen kunnskap. Det har vært en utfordrende tid for informanten i jobben med tanke på at barnehagen hadde fått sitt første barn med barneautisme inn i barnehagen, og hun var den eneste som var autorisert til å gi spesialpedagogisk hjelp til dette barnet. Hun snakker også mye om at med støtten de nå har fått gjennom SIT, har ført til en videreutvikling og at dette kan øke arbeidskvaliteten i barnehagen.

5.0 Drøfting av funn

I drøftingsdelen av oppgaven vil jeg belyse problemstillingen:

Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper med barn som har autismspekterdiagnose (ASD)?

Her ønsker jeg å drøfte relevant teori rundt barn med autisme, hvordan de ulike arbeidsgruppene arbeider med barn og barnets språk og sosialkompetanse opp mot mine empiriske funn. Jeg deler drøftingskapittelet inn i tre deler fordi jeg ønsker å ha svar i forhold til problemstillingen opp mot de empiriske funnene. De tre delene er: arbeidsgrupper, språklig og sosial kompetanse, og til slutt samarbeid.

5.1 Arbeidsgrupper

Å være en arbeidsgruppe knyttet til arbeidet med barn med ASD krever kunnskap, sterkt samarbeid og ressurser til å fremme ett godt arbeid innad i gruppen. Gottvasli (2019), deler inn pedagogisk arbeid i produksjon, entreprenørskap, integrasjon og administrasjon. Disse aspektene er med på å skape en fungerende funksjon innad en arbeidsgruppe (s. 69). Som Informant 1 bekrefter, er godt samarbeid og støtte fra andre instanser med på å skape et produktivt arbeid rundt barn med ASD. Informant 1 siterer følgende for å styrke arbeidsgruppen «Ha et godt grunnlag, men økning av

kompetanse er alltid bra». Fra det Gottvasli (2019) skriver om aspektene, har jeg valgt å plukke ut et punkt under hvert aspekt for å støtte opp om empirien som forskningen ga meg.

5.1.1 Produskjon.

Under produksjon har jeg valgt å bruke punktet planlegging av pedagogisk virksomhet (Gottvasli, 2019, s.69). Informant 1 skriver at å bruke andre instanser er med på å gi arbeidsgruppen en avklaring på hvordan de videre får kartlagt og utviklet planer for hvordan barnet er deltagende i gruppen hvor de prioriterer inkludering av barn med ASD. Informant 2 nevner det samme - at barn med spesielle behov bør inkluderes selv om de har vanskeligheter med å inkludere seg selv i grupper, men at det må være planlagt og forutsigbart for barna. Informantene viser klart til at planlegging er et viktig ledd for utredning for barn med autismspekterdiagnose(ASD) og de støtter seg til det Haugen & Haugen (2020, s.216) skriver om viktigheten av kartlegging av barnets vansker, for å gi den nødvendige informasjonen foreldrene trenger.

5.1.2 Entreprenørskap

Det neste aspektet jeg valgte å bruke under entreprenørskap, var kontakt med andre instanser utenfor barnehagen. Dette er med på å gi sikre synspunkt utenfra og samarbeid om hvordan barnehagen skal løse planene sine rundt barn med ASD. Å ha kontakt med andre instanser skaper mer fleksibilitet fordi det gir flere innfallsvinkler til hvordan det pedagogisk arbeidet blir løst (Gottvasli, 2019, s.69). Her nevner informant 1 og 3 viktigheten av andre instanser når kunnskapen om barn med ASD i barnehagen er liten. Slikt samarbeid gir nye blikk på utviklingsprosesser og gir personalgruppen viktig kunnskap om det å jobbe med disse barna. Informant 3 nevner SIT som en instanse som har vært viktig i prosessen de har i gang. Informantene støtter seg til det Haugen & Haugen (2020, s.216) skriver at om fastlegen har mistanke om at barnet autismspekterdiagnose (ASD), er at de skal henvises til barnehabiliteringstjenesten eller BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk).

5.1.3 Integrasjon

Dette aspektet er med på å hjelpe personalgruppen å fungere som en enhet når det gjelder videre arbeid med barn med ASD. Som punkt her valgte jeg å bruke kompetanseutvikling (Gottvasli, 2019, s.69). Informant 1 skriver om det å kunne bruke samarbeid mellom barnehage, eksterne instanser og hjemmet. Her skaper det rom for fleksibilitet der den pedagogiske lederen er med på å jobbe sammen med arbeidsgruppen. Og jo bedre kunnskap arbeidsgruppen får, jo større er kompetansen. Informant 3 viser til det å få sitt første barn med ASD inn i barnehagen og utfordringene dette skaper for personalgruppen med lite kunnskap om dette. Det å få en støtteinstans som er kjent i fagfeltet, er med på å skape et sterkt samarbeid der partene føler forpliktelse for utvikling i barnehagen. Det viser da at de opprettholder det Rammeplanen (2017, s.19). skriver om likestilling og likeverd at uavhengig av behov at barnehagen skal sørge for hjelp og støtte.

5.1.4 Administrasjon

Dette aspektet er viktig å ha med fordi å ha en leder som veileder arbeidsgruppen, gir en trygghet til arbeidsgruppen. Punktet jeg har valgt å bruke her er arbeidsdeling, oppgaver og ansvar (Gottvasli, 2019, s.69). Informant 1 skriver om det å ha et tett samarbeid. Når det gjelder å bruke arbeidsdeling, oppgaver og ansvar, så er det viktig at arbeidsgruppen vet hva som skal løses og hvem som har hvilken oppgave. Informant 2 og 3 nevner i svarene sine at godt arbeid i en avdeling avhenger av hvordan personalet ser gruppen med barn. Barn med spesielle behov har lett for å bli tilsidesatt av barna og personalgruppen. Barna kan gjøre det uprovosert fordi de kan føle de ikke er deltagende i lekesevenser, mens personalet kan fort gjøre det fordi de ikke har kunnskapen som kreves og føler at ansvaret bør legges på pedagogene i stedet.

5.2 Språklig og sosial kompetanse

Avvikende utvikling av sosiale ferdigheter er blant utfordringene barn med ASD får, de kan også ha omfattende språkproblemer, vansker med å omgås andre mennesker og avvikende reaksjoner på omgivelsene. Dette er noe alle informantene tar opp i svarene de ga meg, de støtter seg opp mot det Sjøvik (2014) skriver om på side 194. Alle informantene nevner dette og hvordan de videreutvikler dette arbeidet med

barna. Informant 3 har et barn på 2 år der den sosiale kompetansen trenes på ved å inkludere et ekstra barn i lek der fokuset er på det å vente på tur og utvikle lekeseanser sammen. Informant 1 og 2 svarer at de arbeider med dette gjennom å inkludere barnet inn i mindre grupper og til slutt inn i barnegruppen, dette for å styrke de sosiale ferdighetene i lek sammen med de andre barna, gitt at barnet har språklige og sosiale ferdigheter slik at barnet ikke føler seg ekskludert.

5.2.1 Språklig kompetanse

Sjøvik (2014) skriver om utvikling av språket at barn med ASD har en gjennomgripende svikt i evnen til å utvikle mellommenneskelige relasjoner, de har en ritualistisk og tvangspregget atferd med sterkt begrenset repertoar og et snevert interesseområde (s.194). Informant 2 kommer godt inn på dette punktet når det gjelder utvikling av språk hos barn med ASD. Informanten hadde skrevet en egen forskningsartikkel om den språklige utviklingen til barn med ASD, og jeg ser at dette støttes opp av Sjøvik (2014). En finner også igjen denne utfordringen i Kaland (2018 s. 125), der det nevnes det samme når det gjelder barns ferdigheter til å utvikle vennskap - noen føler seg uinteresserte, mens andre er veldig interesserte i dette.

5.3 Samarbeid

En grunnleggende faktor for god tilrettelegging for barn med ASD er samarbeid. I boken til Nilsen (2014) blir samarbeid definert som prosessen der deltakerne utveksler tanker, ideer og meninger med hverandre. Informant 2 ga klare svar på at samarbeid er en viktig faktor i arbeidet med barn med ASD, siden hun jobber som veileder for barnehager. Dette har klar sammenheng med det Nilsen (2014) skriver om på s.54. Et viktig ledd i samarbeid er også foreldrene, og her støtter informantene seg opp mot det Rammeplanen (2017) sier om samarbeid - barnehagen er forpliktet til å legge til rette for et godt samarbeid med foreldrene til barna. Det ligger også i forpliktelsen personalgruppa har med å fremme kontinuerlig utvikling og læring i barnehagen. Dette er også med på å stimulere det kollektive og individuelle nivået som er med på å gi deltakerne ny kunnskap (Ertesvåg & Roland, 2013 s. 103).

5.4 Arbeidsmodell (ASK)

Alle informantene viste klare arbeidsmetoder inkludert ASK (alternativ supplerende kommunikasjon). Bruk av denne arbeidsmodellen gir redusert stress, det skapes

struktur og forutsigbarhet for barnet og gir det en mulighet til å uttrykke seg. Dette støttes opp av (Øzerk & Øzerk, 2020 s. 318) der målet med ASK er å gi barnet et kommunikasjonsredskap for å gi uttrykk for sitt behov, sine tanker, følelser og ønsker. Informantene mine svarer alle at de aktivt bruker denne arbeidsmodellen i barnehagen, og de tydeliggjør i svarene sine de to gruppene (Øzerk & Øzerk, 2020) presenterer. Siden variasjonene på ASD er så store, må en se barnet som individ - alle er forskjellige og dermed trenger de forskjellige forutsetninger for å utvikle seg. Samtidig så støttes dette av det Sjøvik (2014) skriver om at personalet har som oppgave å bygge på barnets tidligere erfaringer og dermed gi tilpasset individuelle forutsetninger.

6.0 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven var problemstillingen min «Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper i barnehagen med barn som har autismespekterdiagnose?». Gjennom arbeid med denne bacheloroppgaven har jeg analysert svar på spørsmål fra tre informanter, men jeg har ikke funnet et fasitsvar på problemstillingen min. Men ved grundig analysering av data har jeg gjort funn som kan støtte opp om svaret på problemstillingen min basert på refleksjon over ulike arbeidsmetoder og innfallsvinkler i arbeidet med barn med autismespekterdiagnose. Det finnes ikke en «spikret» plan for hvordan en skal arbeide med barn med ASD, men gjennom nøye tilrettelegging og kartlegging for hvert enkelt barn kan de få den hjelpen de trenger og har rett på.

Jeg brukte kvalitativ metode og forskningsintervju når jeg kontaktet informantene, og jeg fikk da nærmere innsyn i arbeidsfeltet til hver enkelt. Gjennom samtalen fikk jeg mer enn det som kan skrives på et papir eller et skjema – jeg fikk også refleksjoner fra hver enkelt om teori og en inntrykk av deres virkelighetsoppfattelse av det å jobbe i feltet. Siden temaet rundt ASD er så vidt og variasjonene er så store, må en gå i dybden for å få en større forståelse om hva det dreier seg om

Jeg brukte kvalitativt forskningsintervju for å få et innblikk i informantenes arbeidshverdag og hvordan de løser oppgaver. Arbeidet knyttet til barn med ASD er en lang prosess der det kreves mye av både personalet som arbeider direkte med barnet og av barnehagen. Som jeg selv opplever i arbeidet mitt, er det viktig at vi kontinuerlig følger opp og forbedrer planene våre for hvert enkelt barn. Fordi det er så stor variasjon innen dette diagnosefeltet, må det lages et godt tilrettelagt opplegg for hvert enkelt barn. Det å få høre om forholdet informantene hadde til barn med ASD, ga meg nye synsvinkler de forskjellige arbeidsmetodene som ble brukt rundt disse barna. Det at jeg har jobbet en del med barn og ungdom med ASD, ga meg også rom for å reflektere ut i fra mine egne erfaringer opp mot deres, noe som jeg føler gjorde denne bacheloroppgaven sælig interessant for meg.

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg fått større innblikk i arbeidet med barn med ASD og hvilken jobb forskjellige arbeidsgrupper må ta seg av. Jeg vil avslutte denne bacheloren med en setning som jeg synes var inspirerende, og som setter et

mål for hvordan en som pedagog skal ha fokus på barn med spesielle behov i barnehagen. Denne er fra informant 3, barnevernspedagog i Oslo:

«Voksne må lære barn å leke, spesielt barn med ASD»

7.0 Litteraturliste:

Arbeidsplassforskriften. (2018). Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten (FOR -2018-10-19-1584). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-10-19-1584>

Barnehageloven. (2005). lov om barnehager (Barnehageloven) LOV-2005-06-17-64. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_7#%C2%A731

Barnehageloven. (2005). lov om barnehager (Barnehageloven) LOV-2005-06-17-64. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_7#%C2%A732

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.Utg.) Oslo: Gyldendal.

Drugli M.B. (2017). *Liten i Barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm.

Ertesvåg, S.K. & Roland, P.(2013). *Ledelse av endringsarbeid i barnehagen*
Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Frith, U. (2005). *Autisme:En gådes afklaring*. København: Han Reitzels Forlag.

Gottvasli, K.Å. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*.
Fagbokforlaget: Bergen.

Haugen, V. & Haugen, R. (2020). *Spesialpedagogisk tilrettelegging i skolen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Kaland, N. (2018). *Autisme og Aldring I et utviklingsperspektiv: Hva vet vi om voksne og eldre med autismspekterdiagnose?* Bergen: Fagbokforlaget

Løge, S. (1993) *En innføring i Teacch-metodikken*. Brennåsen:
Læremiddelseksjonen, Birkelid kompetansesenter

Martinsen, H. & Nærland, T. & Von Tetzchner, S. (2006). *Barn og ungdommer med asbergersyndrom: Prinsipper for undervisning og tilrettelegging av skoletilbudet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Nilsen I.V.D & Haugen R. & Lie B., & Vogt A. Samarbeid i barnehagen

Nilsen V. D. (Red.) (2014) *Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen* (ss. 32-54). Oslo: Cappelen Damm AS.

Nilsen I.V. & Haugen R. & Lie B., & Vogt A. Utviklingshemming, autisme og hjerneskade, Haugen, V. (Red.), (2014). *Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen*. (ss. 264-283). Oslo: Cappelen Damm AS.

Nordøen, B., & Laberg, K. E. (2014). Autismespekterforstyrrelser - utfordringer i barnehagen. I B. I. Borthne Hvidsten, *Spesialpedagogikk i barnehagen* (ss. 263-274). Bergen: Fagbokforlaget.

Romøren, T.I. (2000). *Usynlighetskappen – levekår for funksjonshemmede*. Oslo: Akribe

Sjøvik P (Red.). (2014). *En Barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3Utg.). Oslo: Universitetsforlaget

Statped (2020, 12 15) Statped. Hentet fra <https://www.statped.no/autisme/teacch-gir-struktur-og-oversikt/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver. Hentet fra <https://www.udir.no/rammeplan>

Øzerk, M. & Øzerk, K. (2020). *Autisme og Pedagogikk: En teoretisk og metodisk håndbok*. (2.Utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Øzerk, M. & Øzerk, K. (2013). *Autisme og pedagogikk. Teoretiske og pedagogiske tilnærminger til arbeid med barn med autisme-spekter-forstyrrelser*.

Oslo: Cappelen Damm AS.

8.0 Vedlegg

8.1 Informasjonsskriv

HØGSKULEN I VOLDA

Vil du delta i bachelorprosjektet

BLUBA-2 21V Bacheloroppgave

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et bachelorprosjekt der formålet er å undersøke samspill mellom pedagoger og barn med samspillsvansker. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om mål for prosjektet og kva deltakinga vil ha å si for deg. På grunn av den alvorlige situasjonen med covid-19 vil det ikke være mulig med intervju med personlig oppmøte. Jeg håper derfor at dette intervjuet kan være gjennomført ved telefon eller at du som informant svarer skriftlig på tilsendt intervjuguide. Jeg er svært takknemlig for at du stiller opp, slik at jeg kan gjennomføre utdanninga mi dette vårsemesteret som planlagt.

Formål

Jeg skal begynne å skrive bacheloroppgave og ønsker å gjøre en undersøkelse om «Barn med spesielle behov i barnehagen». Prosjektet vil vare fram til mai 2020 og undersøkelsen vil derfor gå over ei periode på 2 måneder. Problemstillingen min er «Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper i barnehagen med barn som har autismespekterdiagnose?».

Hvem er ansvarlig for forskingsprosjektet?

Bente Vatne er ansvarlig for prosjektet og oppgaven skal leverast inn som en bachlorgrad ved Høgskulen i Volda.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Fordi jeg er kjent med at du har erfaring med arbeid rettet mot barn med autismespekterforstyrning i barnehage er det interessant for meg å samle inn data fra deg for få rikere kunnskap om dine erfaringer med temaet barn med spesielle behov, eller for å få rikere kunnskap om hvordan dere arbeider med temaet barn med spesielle behov i barnehagen deres. Eg vil intervju/sende intervjuguide til styrer/assistenter/vernepleier/spesialpedagog

Ved er strategisk utvalg har det blitt søkt etter personar via bekjente som har erfaring med arbeid med barnehagebarn som har autismespekterforstyrning.

Jeg har fått kontaktopplysingane om deg av beskjente av deg.

Hva vil det ha å si for deg å delta?

Jeg ønsker gjennom en kvalitativ metode å finne ut hvilke erfaringer og bakgrunn du har, samt refleksjoner om barnehagebarn i autismespekteret. I denne undersøkelsen ønsker jeg å sende deg et spørreskjema i forkant av et intervju. Spørreskjemaet vil ta for seg spørsmål om hvordan du jobber, reflekterer og eventuelt tilrettelegger for barn i autismespekteret.

Dersom du vil ta del i prosjektet er jeg svært takknemlig for at du svarer skriftlig på spørsmåla i intervjuguiden min. Svarene fra intervjuguiden blir registrert i låst datamaskin.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å gi noe årsak. Det vil ikke ha noe negative konsekvenser for deg om du ikke vil delta eller vel å trekke deg senere. Alle opplysninger om deg vil bli sletta. Du kan trekke deg ved å kontakte emne- og prosjektansvarlig Bente Vatne per e-post eller per telefon (sjå nedenfor).

Personvernet ditt – hvordan vi tar vare på og bruker opplysningane dine

Jeg vil bare bruke opplysningane om deg til formåla jeg har gjort rede for i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Navnet og kontaktopplysingane dine vil jeg erstatte med ei kode som vert lagra på eigen navneliste, skilt frå det andre datamaterialet. Data blir lagret på låst datamaskin.

I tillegg til meg selv er det bare ansvarleg for prosjektet ved Høgskulen i Volda, dosent Bente Vatne, som vil ha tilgang til datamaterialet. I mitt prosjekt er du registrert bare ved stemme. Opptak blir slettet når data er transkribert, og det transkriberte datamaterialet blir slettet ved prosjektslutt 15. juni 2021.

Rettene dine

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innblikk i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få retta personopplysninger om deg,
- få sletta personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av personopplysningene dine, og
- å sende klage til Personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av personopplysningene dine

Dersom du ønsker å få innblikk, sletta eller retta personopplysninga i datamaterialet, kan du ta kontakt med emne- og prosjektansvarlig Bente Vatne per e-post eller telefon.

Hva skjer med opplysningane dine når jeg/vi avslutter forskingsprosjektet?

Prosjektet skal avsluttast innen 15. juni 2021. Alle personopplysingar og datamateriale vil bli sletta når prosjektet er avslutta.

På oppdrag fra Høgskulen i Volda har NSD (Norsk senter for forskningsdata AS) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernsregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Om du har spørsmål til bachelorprosjektet, eller ønsker å nytte deg av rettighetene dine, ta kontakt med:

- Bente Vatne (emneansvarlig og prosjektansvarlig) 70075356
bente.vatne@hivolda.no
- Høgskulen i Volda ved personvernombod: Cecilie Røeggen, 70075073
personvernombod@hivolda.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost
(personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Student

Prosjektansvarlig

Dosent Bente Vatne

Samtykkeerklæring

Samtykket skal gjøres skriftlig.

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet og jeg har fått tillatelse til å stille spørsmål om prosjektet. Jeg gir samtykke til:

å delta i [*sett inn aktuell metode, f.eks. intervju*]

Jeg gir samtykke til at mine opplysninger vert behandla fram til prosjektet er avslutta, 15. juni 2021.

(Signert av informant, dato)

NB! Det er viktig at du som informant signerer på begge arka.

8.2 Intervjuguide

Spørsmål til videre forskning til min bachelor.

Heisann! «Endelig» er spørsmålene klare og håper at jeg får mye god informasjon som jeg kan bruke til forskningen min til bacheloren. Her kommer noen korte og litt lengre spørsmål og her tenker jeg at jo mer refleksjon hjelper til bedre forskning på hvert svar. Om det skulle være noe ta gjerne kontakt

Problemstilling: Hvordan jobber ulike arbeidsgrupper med barn som har autismespekterdiagnose?

Bakgrunnsspørsmål:

- Hvilken rolle og oppgaver har du i barnehagen?
- Hva slags utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring har du?

Her er det bare å svare kort og konsist.

1. Hvordan jobber dere med barn med autismespekterforstyrrelser med hensyn til disse punktene:
 - Å fremme kommunikative ferdigheter, eksempel: ASK (alternativ supplerende kommunikasjon)
 - Positiv forsterkning og evt. Belønningssystemer.
 - Struktur og forutsigbarhet
 - Sosial kompetanse: (sett gjerne inn flere eller hva du har i kunnskapsgrunnlaget ditt)
 - Annet:
2. 2.1 Hvilke erfaringer har du med arbeid med barn i autismespekteret i barnehagen
- 2.2 Hva tenker du er viktig når det gjelder kartlegging for best mulig tilpasset barnehagehverdag for barn med autismespekterforstyrrelser?
- 2.3 Hva tenker du er viktig når det gjelder tilrettelegging for barn med

autismespekterforstyrrelse?

3. Jobber dere med kompetanseheving eller utviklingsarbeid som er relevant for tilrettelegging for barn med autismespekterforstyrrelse?
4. Mener du ansatte i barnehagen har kunnskapen som trengs for å jobbe med barn med autismespekterforstyrrelse?

Siden jeg har ganske kort tid igjen før bacheloren skal inn så hadde det vært fint om du kunne svare på disse spørsmålene og sendt tilbake innen 23.04-26.04. Dette for at jeg skal få bedre tid til å analysere informasjonen du har sendt. ‘

Med vennlig hilsen